

STORTINGET

Innst. 110 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:170 S (2018–2019)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Solfrid Lerbekk om en bærekraftig læreplan for klima og grønn omstilling

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen innlemme det tverrfaglige temaet «bærekraftig utvikling» i læreplanene i norsk, engelsk og matematikk, i tråd med læreplangruppens forslag.
2. Stortinget ber regjeringen se til at kompetansemål som bidrar til økt kunnskap om det organiserte arbeidslivet, blir ivaretatt i relevante læreplaner.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Marianne Synnes Emblemsvåg, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, Carl I. Hagen og lederen Roy Steffensen, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter

Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til Representantforslag 170 S (2018–2019) om en bærekraftig læreplan for klima og grønn omstilling, der forslagsstillerne ønsker at bærekraftig utvikling og kunnskap om arbeidslivets organisering gis en større plass i de nye læreplanene i skolen. Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner har uttalt seg om forslaget i brev av 23. august 2019. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

I fagfornyelsen gjennomgås og fornyes fagene i skolen. Komiteen viser til Stortingets behandling av Meld. St. 28 (2015–2016) «Fag – Fordypning – Forståelse. En fornyelse av Kunnskapsløftet», i Innst. 19 S (2016–2017). Der fastslo Stortinget at viktige mål med fagfornyelsen var å redusere omfanget av skolens læreplaner, gi rom for mer dybdelæring og mulighet til å prioritere det viktigste i fagene. Komiteen fastholder disse målene og viser videre til at Stortinget har vedtatt at bærekraftig utvikling skal være et av de tre tverrfaglige temaene i de nye læreplanene. Dette er etter komiteens oppfatning et signal om at skolen har en sentral rolle i omstillingen til et mer bærekraftig samfunn.

Komiteen understreker at å gi elevene i skolen god kunnskap om klimaendringene er avgjørende for å forstå årsakene til klimaendringene, konsekvensene av et endret klima samt evne til å påvirke utviklingen. Både lokale og sentrale myndigheter, lærerutdanningene og lærerprofesjonen har et ansvar for å sikre at temaet bærekraftig utvikling gis et konkret, forskningsbasert og engasjerende innhold i skolen.

Det er bred enighet i Norge om betydningen av et velorganisert arbeidsliv, og komiteen vil fremheve

viktigheten av at elevene får kjennskap til dette gjennom opplæringen i skolen.

Komiteen viser til statsrådets svarbrev, der statsråden viser til den brede prosessen med fagfornyelsen, og at han vil fastsette de nye læreplanene i tråd med føringene Stortinget har gitt.

Bærekraft

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil fremheve at det er mye positivt i de nye læreplanene. Færre kompetansemål, mer tid til dybdelæring og en større vektlegging av lek og praktiske læringsformer er endringer disse medlemmer støtter.

Overordnet del i ny læreplan sier at bærekraftig utvikling skal være ett av tre tverrfaglige tema i skolen. Dette innebærer at temaet bærekraftig utvikling skal være gjennomgripende i hele skoleløpet fra 1. til 13. skoleår ved at elevene skal «utvikle kompetanse knyttet til de tverrfaglige temaene gjennom arbeid med problemstillinger fra ulike fag». Disse medlemmer understreker at dette krever at kunnskap og problemstillinger knyttet til temaet «bærekraftig utvikling» blir konkretisert i fagenes kompetansemål. Etter disse medlemmers syn er det globale perspektivet fraværende i de nye læreplanene, og bærekraftig utvikling som tverrfaglig tema har mistet sin tyngde. «Bærekraftig utvikling» som tverrfaglig tema er tatt inn i norsk, men ikke i basisfagene matematikk og engelsk. Engelsk og matematikk utgjør en svært stor del av timetallet i skolen og vil derfor være sentrale fag i skolens tverrfaglige arbeid.

Disse medlemmer mener at læreplanene i større grad må legge til rette for en helhetlig undervisning om bærekraftig utvikling som viser det globale samspillet mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. Dette vil være i tråd med FNs definisjon av bærekraftig utvikling og FNs bærekraftsmål.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti visertil at lærernes største fagforening på sitt landsmøte i 2019 vedtok at Utdanningsforbundet skal trappe opp arbeidet med klima og bærekraftig utvikling. Sammen med resten av fagbevegelsen skal Utdanningsforbundet «bruke trepartssamarbeidet til å arbeide for en bærekraftig omstilling av samfunnet, med rettferdig fordeling av goder og byrder».

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker at klimaendringene er farlige, urettferdige og allerede i gang. I sin femte hovedrapport er FNs klimapanel mer enn 95 pst. sikre på at klimaendringene er menneskeskapte. Fire av ti av de som vil rammes hardest av klimaendringene, lever i ekstrem

fattigdom. Norge er et av verdens rikeste land og må ta ansvar for å kutte i egen klimaforurensning.

Dette medlem viser til de 40 000 norske elevene som våren 2019 demonstrerte for klimaet. Elevene i klimastreiken viste tydelig at de ønsker å ta ansvar for fremtiden, og deres engasjement for klima og miljø vitner om at framtidens generasjoner ønsker å ta ansvar i klimakrisen. De ønsker å gjøre noe for fremtiden. De er globale medborgere, for det kreves et globalt samarbeid om man skal finne løsninger på utfordringene. Dette medlem mener at læreplanene i større grad må legge til rette for en helhetlig undervisning om bærekraftig utvikling som viser det globale samspillet mellom sosiale, økonomiske og miljømessige forhold. Dette vil være i tråd med FNs definisjon av bærekraftig utvikling og FNs bærekraftsmål.

Dette medlem mener at læreplanene må speile det de klimastreikende elevene og lærerne i Utdanningsforbundet har innsett, nemlig at klima- og næringspolitikk ikke lenger kan være to separate politikkområder, men må ses i sammenheng. Det handler om at Norge og verden må møte klimakrisen ved å ta modige og viktige politiske grep for å realisere kraftige kutt, ta i bruk ny teknologi, trygge fremtidsrettede arbeidsplasser og legge til rette for nye arbeidsplasser. Dette medlem mener man trenger et nullutslippssamfunn og en dramatisk omdreining mot mer radikale grep som både bidrar til å redusere skadelige klimagassutslipp, og som samtidig kan skape et levedyktig næringsliv for fremtiden.

Arbeidsliv

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at kjernen i den norske samfunnsmodellen ligger i arbeidslivet, der velorganisert arbeidsliv og trepartssamarbeid er de mest grunnleggende særtrekkene. Lønnsdannelsen og sentrale deler av den økonomiske politikken hviler på at man har organiserte parter i arbeidslivet.

Disse medlemmer mener at dette temaet fremdeles ikke er ivaretatt godt nok i læreplanene, og viser til at Utdanningsdirektoratet har mottatt flere konkrete forslag til hvordan temaet kunne blitt bedre inkludert i læreplanene. Disse medlemmer merker seg at «arbeidsliv» som tema ikke er tatt inn i noen av kompetansemålene i faget samfunnsfag på noen trinn i grunnskolen.

Disse medlemmer mener at kunnskap om arbeidslivet øker relevansen i utdanningene. Det kan gi mer motiverte elever og elever som er bedre forberedt til å tre inn i et krevende arbeidsliv.

I tiden framover vil kommuner, skoler og lærere måtte gjøre et stort arbeid med å konkretisere hvordan planene skal utføres i praksis. Det er etter disse med-

le m e r s vurdering avgjørende å sette skoler og lærere i stand til å implementere målene i læreplanene på en god måte. Denne jobben gjøres vanskeligere av at regjeringen ikke stiller opp med tilstrekkelige midler til læremidlene som skal utformes.

I en tid der organisasjonsgraden i det norske arbeidslivet faller, mener medlemmene fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti at det er innlysende at elevene bør lære mer, og ikke mindre, om hvordan det norske arbeidslivet fungerer, og om hvor viktig det er å fagorganisere seg.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener et velorganisert arbeidsliv har vært helt sentralt i Norges utvikling og vil være helt sentralt i årene som kommer. Det er bred enighet om at måten man har organisert arbeidslivet og samfunnet på i Norge, har gitt gode resultater i form av høy sysselsetting, omstillingsevne og produktivitet og et arbeidsliv med høy grad av læring.

Dette medlem mener derfor at det er avgjørende at norske elever lærer om det organiserte arbeidslivet, og hvordan trepartssamarbeidet utgjør en bærebjelke i den norske modellen. Dette medlem merker seg at regjeringen i den siste og avgjørende høringsrunden ikke har lyttet til faglige råd, og at man derfor har fastsatt læreplanene på bakgrunn av Høyres ideologi på tross av Stortingets føringer, læreplangruppenes faglighet og arbeidslivets kompetansebehov.

Dette medlem mener at dette er nok en bekrefteelse på at landet har en regjering som ikke evner å møte de utfordringene dagens samfunns- og arbeidsliv står overfor. Regjeringen skriver i Granavolden-plattformen at den anerkjenner uorganiserte arbeidstakere. Regjeringen åpner nå for at fremtidens elever ikke skal lære tilstrekkelig om det organiserte arbeidslivet, som er kjernen i den norske samfunnsmodellen. Det organiserte arbeidslivet har gitt gode resultater i form av høy sysselsetting, omstillingsevne og produktivitet, og et arbeidsliv med en høy grad av læring. Kunnskap om dette er viktig for å forstå hvordan det norske samfunnet har kunnet vokse fram til et av verdens beste land å bo og leve i.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innlemme det tverrfaglige temaet 'bærekraftig utvikling' i læreplanene i engelsk og matematikk, i tråd med læreplangruppens forslag.»

«Stortinget ber regjeringen se til at kompetansemål som bidrar til økt kunnskap om det organiserte arbeidslivet, blir ivaretatt i relevante læreplaner.»

Seksuell orientering

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at de nye læreplanene som ble presentert mandag 18. november 2019, ikke har kompetansemål om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk. Seksuell orientering og kjønnsuttrykk har blitt tatt inn i et bredere kompetansemål som handler om grenser, mens kjønnsidentitet har falt ut. Dette er etter disse medlemmers oppfatning uheldig.

I forslaget til ny læreplan nevnes ordene «kjønn» og «seksualitet» flere steder, og det har vært uttalt i prosessen at man ønsker en mer «romslig» læreplan. Disse medlemmer ønsker å uttrykke bekymring for at man i stor grad fjerner ord som omhandler minoritetstematikk. Der «kjønn» nevnes, vil mange tolke dette til å handle om kjønnsroller og likestilling mellom menn og kvinner. «Seksualitet» har i undervisningen over lang tid ofte blitt begrenset til å handle om heterofile. For å sikre at det faktisk undervises om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk, burde disse begrepene etter disse medlemmers syn omhandles spesielt i kompetansemål i læreplanen.

Unge LHBTI-personer i skolen rapporterer om mer mobbing og dårligere psykisk helse enn den generelle befolkningen. Mange rapporterer at det ville ha hjulpet dersom undervisningen på skolen var mer inkluderende, og det ble undervist om seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk i flere fag. Det er selvsagt også viktig at majoritetselevne får kunnskap om minoritetsspørsmål.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre kompetansemål som sikrer at elevene lærer om og reflekterer rundt ulike seksuelle orienteringer og variasjoner i kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen innlemme det tverrfaglige temaet «bærekraftig utvikling» i læreplanene i engelsk og matematikk, i tråd med læreplangruppens forslag.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen se til at kompetansemål som bidrar til økt kunnskap om det organiserte arbeidslivet, blir ivaretatt i relevante læreplaner.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 3*

Stortinget ber regjeringen sikre kompetansemål som sikrer at elevene lærer om og reflekterer rundt ulike seksuelle orienteringer og variasjoner i kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:170 S (2018–2019) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Audun Lysbakken, Mona Fagerås, Lars Haltbrekken og Solfrid Lerbrekk om en bærekraftig læreplan for klima og grønn omstilling – vedtas ikke.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 10. desember 2019

Roy Steffensen

leder

Martin Henriksen

ordfører

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Kunnskaps- og integreringsministeren

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

19/3255-

23. august 2019

Representantforslag 8:170 S (2018-2019) om en bærekraftig læreplan for klima og grønn omstilling

Klimaendringene er vår tids største utfordring. Jeg er enig med representantene i at kunnskap om klima og bærekraftig utvikling er nødvendig for at vi skal kunne gjennomføre det grønne skiftet. Elevene må lære hvordan vi kan verne om livet på jorda og ta vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge for framtidige generasjoners mulighet til å ta vare på sine behov. Dette krever blant annet forståelse for hvordan sosiale, økonomiske og miljømessige forhold henger sammen. Derfor innfører vi bærekraftig utvikling som et av tre tverrfaglige tema når vi nå endrer læreplanene i skolen.

Målene og prinsippene for fagfornyelsen er beskrevet i Meld. St. 28 (2015-2016) *Fag – Fordypning - Forståelse*. Stortinget ga sine føringer for arbeidet i Innst 19 S (2016-2017). Fagfornyelsen er den største endringen i skolen siden Kunnskapsløftet i 2006. Vi fornyer nå alle fagene i skolen. Målet er å ruste elevene best mulig for fremtiden. Samfunnet vårt er i stadig endring, og skolen må endre seg i takt med det samfunnet elevene skal ut i etter endt skolegang.

Evalueringen av Kunnskapsløftet og andre tilbakemeldinger har vist at dagens læreplaner er for omfangsrike, og at det er vanskelig for lærerne å prioritere det viktigste stoffet i faget. Det er uklar progresjon i og mellom fag. Elevene får heller ikke nok tid til faglig forståelse og fordypning. De nye læreplanene skal gi elever og lærere rom for dybdelæring og mer tid til å arbeide med det viktigste i faget, slik at elevene forstår stoffet og kan bruke det de har lært i andre sammenhenger.

Fagfornyelsen viderefører mange av prinsippene i Kunnskapsløftet. Læreplanene skal fortsatt være basert på kompetansemål. De fem grunnleggende ferdighetene lesing, skrijving, regning, digitale og muntlige ferdigheter skal fortsatt være en del av kompetansen i fagene.

Tre tverrfaglige tema kommer inn som et nye element i læreplanene. Folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling er tema som tar utgangspunkt i samfunnsaktuelle problemstillinger. Temaene representerer sentrale utfordringer som krever en tverrfaglig tilnærming. Elevene må lære om temaene fra forskjellige faglige perspektiver og anvende kunnskaper og ferdigheter fra ulike fag. De tre temaene er valgt fordi de er aktuelle i dag og vil være det i lang tid framover.

I Meld. St. 28 beskrives de tverrfaglige temaene på følgende måte: "*I fagfornyelsen skal det legges til grunn at de tverrfaglige temaene skal komme tydelig fram i kompetansemål og hovedområder hvor det er relevant*". Meldingen beskriver at temaene kun skal inngå i de fagene hvor de er en sentral del av det faglige innholdet. I fagfornyelsen skal de prioriteres fremfor andre tverrfaglige tema, men de skal ikke fortrenge annet vesentlig faglig innhold.

Jeg er ikke enig i representantenes påstand om at Stortingets vilje, slik den framkommer i Innst. 19 S (2016-2017), er brutt. Dette gjelder både måten det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling er behandlet på, og hvordan kunnskap om det organiserte arbeidslivet inngår i kompetansemål for fag i høringen.

Vi har gjennomført tidenes mest åpne og involverende læreplanprosess. Før høringen, som ble avsluttet 18. juni, har det vært arrangert fire ulike spørringer med til sammen nesten 14 000 innspill. Alle har fått mulighet til å si sin mening om forslagene til kjerneelementer og læreplanutkast. Det har vært arrangert innspillskonferanser og partene i fagfornyelsen har deltatt i referansegrupper underveis. I høringen kom det over 7 000 innspill til høringsforslagene.

Læreplanene er forskrifter til opplæringsloven, og det er Kunnskapsdepartementet som formelt hører og fastsetter læreplanene. Da jeg fikk læreplangruppenes forslag til læreplaner for høring 15. februar i år, var jeg opptatt av at alle føringene for fagfornyelsen var fulgt opp. I læreplangruppenes forslag var de tre tverrfaglige temaene omtalt i alle fag, med unntak av arbeidslivsfag på ungdomstrinnet. Til sammen hadde læreplanene 136 omtaler av de tre tverrfaglige temaene. En viktig målsetting for fagfornyelsen er, som beskrevet i Meld. St. 28, at læreplanene skal bli mindre omfangsrike.

Føringen for de tverrfaglige temaene var at de skulle omtales i fag hvor det er relevant. Når det ble foreslått å omtale alle de tre temaene i nesten samtlige fag, ble jeg bekymret for at det ikke var prioritert godt nok. Derfor sendte Kunnskapsdepartementet et brev til Utdanningsdirektoratet 20. februar, hvor vi uttrykte at vår vurdering er at føringene for de tverrfaglige temaene ikke var fulgt opp i tilstrekkelig grad i læreplanutkastene. Vi ba derfor Utdanningsdirektoratet gjøre en ny vurdering av hvilke tverrfaglige temaer som skal omtales i hvilke fag og hva innholdet i denne omtalen skulle være. Vi skrev at dette innebar at noen

tekster måtte utgå, og at tekstene som gjensto måtte være en sentral del av innholdet i faget. Kunnskapsdepartementet ga ingen føringer for hvilke temaer som skulle tas ut, eller beholdes i de ulike fagene. Kunnskapsdepartementet mottok nye forslag fra direktoratet hvor de hadde redusert antall omtaler. Det ble lagt inn et eget spørsmål i høringen om de tverrfaglige temaene er integrert i læreplanene på en måte som er relevant for fagene.

Det organiserte arbeidslivet er en viktig del av samfunnsstrukturen i Norge, og kunnskap om arbeidslivet er viktig når elevene skal ta valg om videre utdanning og arbeid. Når det gjelder kunnskap om det organiserte arbeidslivet, så var det i høringsforslagene inkludert relevante kompetansemål i fagene samfunnskunnskap for videregående, samfunnsfag for grunnskolen og faget utdanningsvalg. I samfunnskunnskap i videregående skal for eksempel elevene lære om organisering av arbeidslivet og om dagens arbeidsmarked. I grunnskolen skal elevene lære om den norske samfunnsmodellen og i faget utdanningsvalg skal de også tilegne seg kunnskap om arbeidslivet.

Vi har satt ambisiøse og krevende mål for fagfornyelsen. Omfanget i læreplanene skal reduseres, samtidig som læreplanene skal hjelpe lærerne med å prioritere det viktigste i fagene. I arbeidet med læreplanene har jeg fått veldig mange innspill og ønsker om tema som må inn i skolen, men så å si ingen har foreslått å ta noe ut. I innspillsrundene og høringen har mange etterlyst mer omtale av spesielle tema. Samtidig har mange uttrykt at omfanget av læreplanene fortsatt er for stort, og at det ikke er prioritert godt nok.

De 7000 svarene i høringen må oppsummeres og gjennomgås grundig før de endelige læreplanene fastsettes. Jeg mener det vil bryte med den åpne og involverende prosessen dersom vi kommer med spesifikke føringer for enkelte kompetansemål eller de tverrfaglige temaene før høringen er oppsummert. Jeg vil nå gå grundig gjennom alle innspillene og gjøre nødvendige justeringer, før jeg fastsetter de nye læreplanene i tråd med føringene som ligger i Meld. St. 28. og Innst 19 S.

Med hilsen

Jan Tore Sanner

